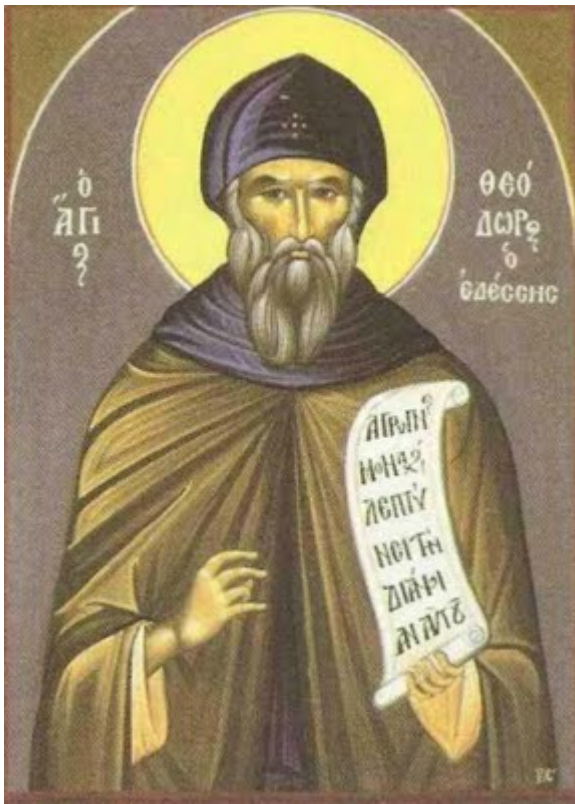

Όσιος Θεόδωρος Εδέσσης

/ Άγιοι - Πατέρες - Γέροντες

Σύντομη βιογραφία: Ο ἅγιος πατέρας μας Θεόδωρος ἐζήσε στα χρόνια της βασιλείας του Ηρακλείου και τον Κωνσταντίνου του Πωγωνάτου, γύρω στο 660 μ.Χ. Πρώτα αγωνίστηκε τον ασκητικό βίο στη μονή τον αγίου Σάββα – ύστερα, με την ψήφο του Θεοῦ ἀνέβηκε στον επισκοπικό θρόνο της πόλεως Εδέσσης.

Έκανε πολλά θαύματα και όσο ζούσε και μετά το θάνατο, και με τις θείες διδασκαλίες του ἔκανε πολλούς μάρτυρες του Χριστοῦ και πολλούς να σωθούν· και στις 19 Ιουλίου ἀπῆλθε στις αἰώνιες μονές, ὅπως αναφέρεται στο βίο του που περιέχεται στο βιβλίο «Καλοκαιρινή».

Δεν γνωρίζουμε με ἀκρίβεια ἀν ἄφησε και ἄλλα συγγράμματα· ὅμως αὐτά τα 100 κεφάλαια που φιλοπόνησε, ἐγκρίθηκαν να συμπεριληφθοῦν στη συλλογή των νηπτικών. Γιατί παρέχουν πλούσιο τον καρπὸ της ιερῆς νήψεως και της πνευματικῆς ωφέλειας σε κείνους που τα διαβάζουν με ἐπιμέλεια. Και ὅσοι ἐπιθυμεῖτε τη σωτηρία σας, ἐλάτε και θερίστε ἀφθονά.

Στο τέλος των κεφαλαίων αὐτῶν ἔχει προστεθεῖ και το «Θεωρητικό» που ἐπιγράφεται με το ὄνομα του Θεοδώρου. Βλέποντας ὅτι αὐτό ἀκολουθεῖ τον ἴδιο νηπτικό χαρακτήρα και ἔχει την ἴδια ἐκφραση του λόγου με τα 100 κεφάλαια, ὅπως και ἀπὸ ἄλλα εὐλόγα σημάδια, βγάλαμε το συμπέρασμα ὅτι εἶναι γνήσιο ἔργο του ἰδίου Θεοδώρου.

Εισαγωγικά σχόλια: Ο ὀσιος Θεόδωρος, ο και Σαββαΐτης ἀποκαλούμενος, γιατί

ασκήθηκε στη μονή του αγίου Σάββα στα Ιεροσόλυμα, αλλά και Εδέσσης λεγόμενος, γιατί εξελέγη επίσκοπος στη Μητρόπολη της πόλεως Έδεσσα της Συρίας, έζησε κατά τον έβδομο αιώνα και ήταν γνωστός ως «μεγάλος ασκητής». Υπήρξε πνευματικότατος και θεωρητικότατος, όπως καταφαίνεται τόσο από τα «Εκατό Κεφάλαια», όσο και από το «Θεωρητικό», που απ' όλα τα έργα του ενσωμάτωσαν μόνον αυτά οι συντάκτες της Φιλοκαλίας.

Στα «Εκατό Κεφάλαια» απαντούμε συχνά: «όπως είπε ένας από τους αρχαίους», πράγμα που σημαίνει ότι εκμεταλλεύεται την πείρα των προγενεστέρων ασκητικών Πατέρων και την αναχωνεύει στην προσωπική του πείρα, ως σύμφωνη, αλλά και για περισσότερη κατοχύρωση της διδασκαλίας του. Υπάρχουν ολόκληρα κεφάλαια ελαφρώς τροποποιημένα που αποτελούν μεταγραφές από τον Ευάγριο και τον άγιο Μάξιμο, τα οποία όμως αποβαίνουν το θεμέλιο άλλων δικών του κεφαλαίων.

Η διδασκαλία του οσίου Θεοδώρου στηρίζεται επάνω στη δογματική διδασκαλία της Εκκλησίας, αναφορικά με την πτώση, την επαναφορά στην πρώτη αγαθότητα δια της αποκαταστάσεως του «κατ' εικόνα» με το άγιο Βάπτισμα, την ελευθερία της ψυχής, τα πάθη και τον πόλεμο του σατανά. Βάσει θεολογικών και ανθρωπολογικών προϋποθέσεων κτίζει την διδασκαλία του περί των παθών, των αρετών και της δυναμικής φοράς της ψυχής προς την κάθαρση, τη μυστική ένωση με τον Χριστό και τη θέωση του νου.

Κατά τον έβδομο αιώνα, που έζησε ο όσιος Θεόδωρος, είχε αναπτυχθεί πλουσιότατη ασκητική και πνευματική γραμματεία, από την οποία φαίνεται ότι ανεπαίσθητα επηρεάζεται, μέχρι σημείου να μην είναι εύκολο να διακρίνει κανείς πότε μεταγράφει από προγενέστερους Πατέρες, πότε διαπιστώνεται ταυτότητα απόψεων και πότε παρουσιάζει πρωτοτυπία. Και αυτό εξ αφορμής της φραστικής αναπλάσεως των κεφαλαίων. Πάντως είναι άψογα από την άποψη της ασκητικής και θεολογικής παραδόσεως, αφού τα κεφάλαια αναπτύσσονται μέσα στα πλαίσια της πατερικής εμπειρίας, στην οποία αρκετά προσωπικά στοιχεία συνεισφέρει ο Όσιος.

Τα ίδια σχεδόν μπορεί να λεχθούν και για το «Θεωρητικό», που είναι λόγος ασκητικός μεν, αλλά κινείται σε υψηλά επίπεδα θεωρίας και θείου έρωτος. Ελέχθη ότι τα θέματα αυτά αναπτύχθηκαν τον δέκατο τέταρτο αιώνα και γι' αυτό αμφισβητήθηκε η πατρότητα του «Θεωρητικού».

Νομίζουμε, ότι ο προβαλλόμενος λόγος δεν ευσταθεί, γιατί μέχρι τον έβδομο αιώνα τα θέματα αυτά είχαν αναπτυχθεί όχι μονάχα από τους Καππαδόκες, τους Αλεξανδρινούς και τους ασκητικούς Πατέρες, αλλά πλούσιο υλικό και ιστορικούς ερεθισμούς πρόσφερε προ των Νεοπλατωνικών και αυτός ο Ιουδαίος Φίλων. Αφήνομε το πόσον επέδρασαν στους αγίους Πατέρες κατά τα μέσα του έκτου

αιώνα τα Αρεοπαγιτικά συγγράμματα, που έδωσαν μεγάλη ώθηση στον θεωρητικό βίο και στη φιλολογία περί θείου έρωτος.

Το «Θεωρητικό» είναι μια πλήρης έκθεση των προϋποθέσεων της θεώσεως, μέσα στην οποία σημαντική θέση κατέχει ο θεωρητικός τρόπος ζωής, ως συνεχής ανάταση του νου εις τα νοητά, φυσικά με προσευχή και τη λοιπή παραδοσιακή ασκητική αγωγή. Η θεωρία των νοητών οδηγεί εις τον έρωτά τους και επομένως τα γήινα λησμονούνται.

Χωρίς να πρόκειται για ένα πνευματικό μονοφυσιτισμό, η ψυχή νοεροποιούμενη ευρίσκει την απόλυτη μακαριότητά της στο χώρο των νοητών, όπου ο Χριστός, ο αγγελικός διάκοσμος και τα μακάρια πνεύματα, καταλαμπόμενα από τις ακτίνες του ακτίστου φωτός και πλέοντα στο κτιστό φως της πρεσβυτέρας κτίσεως.

Ο όσιος Θεόδωρος —εάν είναι αυτός ο πατήρ του «Θεωρητικού»—, γνωρίζει αρκετά την γραμματεία περί θείου φωτός, περί πνευματικής θεωρίας, περί της αξίας του νου και των φυσικών και υπερφυσικών κινήσεών του, καταφάσκει στις σωματικές αισθήσεις, αλλά συνιστά την υπέρβασή τους, αναλύει την ανθρωπολογική σύνθεση και τις δυνατότητες του πιστού, δίδει το προβάδισμα στην αγαθή βούληση για ανάβαση του νου στον Θεό και γενικώς, αναπτύσσει παραδοσιακώς την πατερική διδασκαλία για την πνευματική τελείωση.

Το «Θεωρητικό» συνοψίζει βαθειές και πυκνές εμπειρίες και προϋποθέτει πλούσια χάρη, μεγάλο και ελλαμπόμενο νου και υψηλή θεολογική γνώση, και φαίνεται, ότι μάλλον έχει γραφεί στην περίοδο του μονασμού του παρά στον καιρό της ποιμαντικής του δράσεως, αφού είναι προορισμένο να διδάξει τους μοναχούς για τη θεωρητική ζωή, όχι βέβαια στην εκδοχή των φιλοσόφων.

Πηγή: Φιλοκαλία των Ιερών Νηπτικών, μεταφρ. Αντώνιος Γαλίτης, εκδ. Το περιβόλι της Παναγίας, 1986, β' τόμος, σελ. 9-11)- filokaliakainipsis.blogspot.gr